

ВІДНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ХАРКІВщині (1945–66 рр.)

Ліхолєтов Я. В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Розглянуті питання стосуються відновлення, розвитку та повоєнного становлення системи охорони культурної спадщини у м. Харкові та області.

Упродовж 1944–47 рр. в Україні було поновлено державні органи охорони пам'яток на центральному та обласному рівнях (Урядова комісія по охороні пам'яток культури і старовини, Управління охорони пам'яток культури і старовини при Комітеті у справах культурно-просвітніх установ, відділ охорони пам'яток при Управлінні у справах архітектури).

У лютому 1944 р. у м. Харків було створено Головне управління архітектури та містобудування виконкому Харківської обласної ради народних депутатів, яке безпосередньо займалось архітектурними об'єктами. Не дивлячись на те, що державні органи охорони культурної спадщини почали з'являтися у 1944 р., перша профільна Постанова, яка стосувалася впорядкування пам'яток культури, старовини і природи була прийнята 6 грудня 1945 р.

У 1953 р. охороною пам'яток історії, археології та мистецтва функціонально почало займатися новостворене профільне Міністерство культури УРСР, а пам'ятками архітектури – Держбуд УРСР. Того ж року, у м. Харків було створено Управління культури Харківського облвиконкому, до якого увійшли раніше самостійні відділи культури та культурно-освітньої роботи (1 – міський, 18 – районних). Всі обласні Управління культури, в т.ч. і Харківське, напряду підпорядковувались Міністерству культури, мали широке коло повноважень, серед яких окремим напрямом були виокремлені питання охорони та популяризації об'єктів культурної спадщини.

У 1960-х рр. з огляду на соціально-політичну ситуацію, з'являється гостра потреба у створенні профільних організацій з охорони культурної спадщини з метою залучення до цієї справи широких верств населення.

У 1966 р., за ініціативи тодішньої творчої та освітньої інтелігенції, в Україні було створено Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК), як добровільна громадська інституція, яка б контролювала додержання пам'яткоохоронного законодавства, та займалася науково-творчою, наглядовою, організаційно-методичною, а також фінансовою діяльністю у сфері охорони культурної спадщини та музейної справи.

Харківська обласна організація УТОПІК була заснована однією з перших в Україні – 20 вересня 1966 р., а 22 листопада відбулася перша установча конференція.